STATENS ÄMBETSVERK
PÅ ÅLAND

**LAUSUNTO**

24.9.2025 **Nr 77** A 10 25 05 101

**Asia** Lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 51/2025 vp)

## Asiantuntijalausuntopyynnön taustaa

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi avioliittolakia, perintökaarta ja eräistä Digi- ja väestötietoviraston (DVV) henkilörekistereistä annettua lakia. Esityksen tavoitteena on selkeyttää oikeustilaa säätämällä avioliitosta juontuville varallisuusoikeudellisille oikeuksille selvät vanhentumisajat sekä helpottaa osituksen toimittamatta jättämisestä johtuvien hankalien perintöoikeudellisten tilanteiden selvittämistä.

Lakivaliokunnan asiantuntijalausuntopyynnössä viitataan ehdotukseen siitä, että sekä DVV että Ahvenanmaan valtionvirasto toimisivat rekisteröintiviranomaisina. Lakivaliokunnan saamien tietojen mukaan ehdotus perustuu DVV:ltä saatuihin alustaviin tietoihin siitä, että Ahvenanmaan valtionvirasto ottaisi käyttöön uuden asianhallintajärjestelmän vuoden 2026 alussa. Näin ei kuitenkaan tapahdu, koska tällä hetkellä yhteiskäytön edellyttämien tietojärjestelmämuutosten tekemiseen ei ole varattu riittävästi rahoitusta.

Oikeusministeriöltä saatujen tietojen mukaan ministeriö on keskustellut kysymyksestä valtiovarainministeriön, DVV:n ja Ahvenanmaan valtionviraston kanssa. Ministeriöiden mukaan asianhallintajärjestelmän käyttöönoton viivästyminen Ahvenanmaan valtionvirastossa ei aiheuta tarvetta muuttaa esityksessä ehdotettua. Ministeriöt huomauttavat, että yhteisrekisterinpitäjinä toimivat virastot voivat keskenään sopia tarkemmin tehtävistä ja vastuista. Jos asianhallintajärjestelmä ei ole Ahvenanmaan valtionviraston käytettävissä ennen uuden rekisterin käyttöönottoa, virastot voivat väliaikaisesti sopia tehtävien ja vastuun jaosta.

Lakivaliokunta pyytää Ahvenanmaan valtionvirastoa arvioimaan esityksessä ehdotettavaa sääntelyä ja DVV:n asianhallintajärjestelmän käyttöönoton viivästymisen seurauksia yllä mainitun valossa.

## Ahvenanmaan valtionvirasto – asema ja tehtävät

**Postiosoite** PB 58 22101 MARIEHAMN
**Käyntiosoite** Torggatan 22100 MARIEHAMN
**Puhelin** vaihde +358 295 017 200
**Sähköposti** info@ambetsverket.fi

Ahvenanmaan valtionvirasto toimii Ahvenanmaan maakunnassa. Virasto hoitaa Ahvenanmaan maakunnassa sille määrätyt toimeenpano- ja valvontatehtävät ja turvaa näihin tehtäviin liittyvien valtion palveluiden saatavuuden. Virasto kuuluu valtiovarainministeriön hallinnonalaan. Viraston toimintaympäristö eroaa monin tavoin muun Suomen olosuhteista, koska Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa säädetään. Lainsäädäntö- ja hallintovalta jakautuvat maakunnan ja valtakunnan välillä itsehallintolain säännösten mukaisesti. Itsehallintolain mukaan valtionhallinnon virkakieli Ahvenanmaalla on ruotsi.

Eduskunta on hiljattain hyväksynyt valtion aluehallintouudistusta koskevaa lainsäädäntöä. Lainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2026. Ahvenanmaan valtionvirastosta annetussa laissa (532/2025) luetellaan viraston vastuualueet ja tehtävät. Lain 3 §:n mukaan muun muassa väestökirjanpito ja julkisen notaarin tehtävät kuuluvat näihin tehtäviin. Muualla valtakunnan laissa säädetään niistä yksilöidyistä hallintotehtävistä, joista virasto vastaa. Lakivaliokunnan käsiteltävänä olevaan esitykseen sisältyy tällaisia tehtäviä.

Valtion aluehallintouudistuksen käsittelyn yhteydessä eduskunnan perustuslakivaliokunta otti kantaa valtion palveluiden digitalisointiin Ahvenanmaan maakunnassa. Valiokunta korosti, että hallinnon palvelut on tarjottava yhdenvertaisesti myös Ahvenanmaalla. Valiokunta piti tärkeänä muun muassa sitä, että kielelliset perusoikeudet otetaan huomioon jo palveluiden kehittämisen alkuvaiheessa ja että digitaalisia palveluita kehitetään rinnakkain eri kieliversioina. Valiokunta huomautti myös, että Ahvenanmaan maakunta on yksikielisesti ruotsinkielinen (PeVL 17/2025 vp, kappale 36).

**Esityksen merkitys ja vaikutukset Ahvenanmaan valtionvirastoon**

Lausuntopyynnössä käsitellään avioliittolakiin ehdotettuja muutoksia ja niiden vaikutuksia Ahvenanmaan valtionvirastoon. Avioliittoa ja perhesuhteita koskeva sääntely kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 7 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Avioliittolain voimassa olevien säännösten mukaan Ahvenanmaan valtionvirastolla on erilaisia tehtäviä, muun muassa avioliiton esteiden tutkintaan (10 §), siviilivihkimisen toimittamiseen (17 a §) ja avioehtosopimuksen rekisteröintiin (43 §) liittyen. Nykyisessä 104 §:ssä säädetään myös osituskirjan rekisteröinnistä Ahvenanmaan valtionvirastossa.

Avio-oikeuden esitetään vanhentuvan 10 vuoden kuluttua lainvoiman saaneen avioliiton purkamista koskevan päätöksen antopäivästä. Puolisoiden esitetään voivan sopia muusta kuin lain mukaisesta avio-oikeuden 10 vuoden vanhentumisajasta. Ahvenanmaalla avio-oikeuden vanhentumista koskevan sopimuksen rekisteröintiviranomaisena toimisi ehdotuksen mukaan Ahvenanmaan valtionvirasto. Edellä esitetyt muutokset aiheuttaisivat kustannuksia ja työtä Ahvenanmaan valtionvirastossa vastaavalla tavalla kuin Digi- ja väestötietovirastossa

(DVV). Tapausmäärien todetaan kuitenkin olevan Ahvenanmaan valtionvirastossa merkittävästi pienempiä kuin Digi- ja väestötietovirastossa (HE 51/2025 vp, s. 16).

Ahvenanmaan valtionvirastossa on käynnissä useita digitalisaatiota koskevia kehityshankkeita. Eräs niistä liittyy DVV:n uuteen asianhallintajärjestelmään. Tällä hetkellä väestökirjanpitoasiat käsitellään DVV:n vanhassa Maisa-järjestelmässä. Integroinnilla DVV:n uuteen Elsa-järjestelmään on kiire, koska DVV aikoo luopua Maisan käytöstä. Ahvenanmaan valtionvirasto on käynyt keskusteluja DVV:n kanssa siitä, miten se kykenisi hoitamaan asiakaspalvelun siirtymäkauden aikana. DVV on hiljattain ilmoittanut, että talousarvio mahdollistaa nyt sen, että Ahvenanmaan valtionviraston integrointi uuteen järjestelmään voidaan aloittaa.

Esityksessä on myös Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annetun lain (1156/2019) muuttamista koskevia ehdotuksia. Nykyisen lain 3 §:n mukaan DVV ja Ahvenanmaan valtionvirasto ovat laissa tarkoitettujen rekisterien rekisterinpitäjiä. Esityksellä otettaisiin käyttöön uusi avio-oikeusasioiden rekisteri, jonne rekisteröitäisiin avio-oikeuden vanhentumista koskevia sopimuksia. Ahvenanmaan valtionviraston liittäminen digitaalisiin ratkaisuihin tulisi suunnitella ja toteuttaa siten, että viraston lakisääteiset tehtävät voidaan toteuttaa yhdenvertaisesti muiden valtion viranomaisten kanssa.

Ahvenanmaan valtionviraston tehtävistä säädetään useissa laeissa. Lainvalmistelun yhteydessä voi syntyä erityisiä kysymyksenasetteluja virastolle laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseen liittyen. Ahvenanmaan maakunta on itsehallintolain mukaan yksikielisesti ruotsinkielinen. Valtioneuvoston oikeuskansleri on laillisuusvalvonnassaan korostanut sitä, että ICT-järjestelmien tulee olla sellaisia, että niitä voidaan käyttää ruotsiksi. Muun muassa tietojärjestelmien ruotsinkielisten käyttöohjeiden merkitystä on korostettu (OKV/1230/70/2020, OKV/894/70/2024). Jatkossa tämä on tärkeää myös yhdenvertaisuusperiaatteen toteuttamisen kannalta siten, että yksilöillä olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet viranomaisten digitaalisten palveluiden käyttämiseen ruotsin kielellä.

Maaherra Marine Holm-Johansson

Hallintopäällikkö Sören Silverström